

Туриця О. О.,

кандидат педагогічних наук, методист,
викладач хімічних дисциплін,
ВСП «Львівський фаховий коледж
харчової і переробної промисловості
Національного університету харчових
технологій»

ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ПЕДАГОГІВ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ЗФПО

Постановка проблеми. Професійна діяльність педагогів тісно пов'язана з інтелектуальним розвитком та вихованням підростаючого покоління і займає одне із чільних місць у розвитку суспільства.

Однією з вимог сучасного європейського і світового простору є високоякісна підготовка випускників закладів фахової передвищої освіти (ЗФПО). Успішне вирішення цього завдання значною мірою залежить від викладачів, їхнього науково-творчого потенціалу, рівня культури, професійної компетентності, високої педагогічної майстерності.

З огляду на це, зростає потреба у підвищенні кваліфікації педагогічних працівників ЗФПО. У законах України «Про освіту», «Про вищу освіту», «Про фахову передвищу освіту», «Про професійний розвиток працівників», «Про наукову і науково-технічну діяльність», Постанові КМУ від 21 серпня 2019 р. №800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників», Методичних рекомендаціях для професійного розвитку науково-педагогічних працівників акцентовано на основних питаннях підвищення кваліфікації педагогів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчує, що підвищення кваліфікації педагогів та їхній професійний розвиток вивчали вітчизняні і зарубіжні вчені: І. А. Зязюн, В. Г. Кремень, Н. І. Лісова, П. У. Матвієнко, В. В. Олійник, С. І. Синенко, І. О. Титаренко, О. В. Чалий, Н. М. Чепурна та ін.

Підвищення кваліфікації педагогів необхідне для вдосконалення освіти та професійної підготовки осіб шляхом поглиблення, розширення, оновлення професійних знань, умінь і навичок на основі здобутого раніше освітньо-кваліфікаційного рівня та практичного досвіду.

Метою нашого дослідження є теоретичне осмислення підвищення кваліфікації педагогів ЗФПО.

Виклад основного матеріалу. Викладачі ЗФПО повинні бути справжніми майстрами-педагогами своєї справи: не тільки науковцями, а й педагогами-практиками, які здатні трансформувати наукове знання, структурувати його, зробити доступним і зрозумілим для студентів.

Педагог повинен вчити здобувати знання, володіти сукупністю професійно-педагогічних умінь та здатністю впливати на формування особистості студента, створювати йому умови для розвитку та саморозвитку. Однак, результати педагогічних досліджень свідчать, що сама педагогічна професія вимагає від особистості творчих здібностей від початку професійної діяльності до її завершення. Тільки тоді викладач матиме авторитет та повагусеред студентства, коли його заняття будуть цікавими та викладач реалізує головні завдання, які покладені на нього сьогодні [1, с. 8].

Професійна діяльність викладачів багатоаспектна і має кілька складових – педагогічну, наукову і методичну, що вимагає неабиякої педагогічної майстерності, яка передбачає застосування педагогічних і психологічних знань, вмінь і навичок у практичній педагогічній діяльності у межах відповідного фаху.

Отже, підвищення кваліфікації педагогів на теперішній час потребує значної уваги і більш глибокого вивчення. Відповідно до п. 2 і 3 Постанови КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800 «Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників» педагогічні і науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати свою кваліфікацію [8]. Метою підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є їх професійний розвиток відповідно до державної політики у галузі освіти та забезпечення якості освіти.

Основними **формами підвищення кваліфікації педагогів** є:

- інституційна (очна (денна, вечірня), заочна, дистанційна, мережева);
- дуальна, на робочому місці, на виробництві тощо.
- Форми підвищення кваліфікації можуть поєднуватись.

Основними видами підвищення кваліфікації педагогів є:

- навчання за програмою підвищення кваліфікації;
- участь у семінарах, практикумах, тренінгах, вебінарах, майстер-класах тощо;
- стажування;
- самоосвіта (інформальна освіта);
- здобуття наукового ступеня (наприклад, доктора філософії) та ін.

Обсяг підвищення кваліфікації педагогів установлюється в годинах або кредитах (один кредит ЄКТС становить 30 годин). Підвищення кваліфіка-

ції педагогічними працівниками ЗФПО необхідне не рідше одного разу на п'ять років, при цьому не може бути менше ніж 150 годин на п'ять років.

Підвищення кваліфікації педагогічними і науково-педагогічними працівниками здійснюється згідно з планом підвищення кваліфікації закладу освіти на певний рік, що формується, затверджується і виконується відповідно до Постанови [8].

Суб'єктом підвищення кваліфікації може бути заклад освіти, наукова установа, інша юридична чи фізична особа, у тому числі фізична особа – підприємець, що провадить освітню діяльність у сфері підвищення кваліфікації педагогічних або науково-педагогічних працівників [8].

Програма підвищення кваліфікації педагогів затверджується суб'єктом підвищення кваліфікації та повинна містити інформацію про її розробника, найменування, мету, напрям, зміст, обсяг, що встановлюється в годинах та/або в кредитах ЄКТС, форму підвищення кваліфікації, перелік компетентностей, що вдосконалюватимуться чи набуватимуться (загальні, фахові тощо).

Програма також може містити інформацію про:

- розподіл годин за видами діяльності (консультація; аудиторна, практична, самостійна і контрольна робота тощо);
- особу (осіб), які виконують програму (рівень вищої освіти, категорія, науковий ступінь, педагогічне/вчене звання, місце та досвід роботи тощо);
- строки виконання програми;
- місце виконання програми (за місцезнаходженням суб'єкта підвищення кваліфікації або за місцезнаходженням замовника тощо), очікувані результати навчання;
- вартість (у разі встановлення) або про безоплатний характер надання освітньої послуги;
- графік освітнього процесу;
- мінімальну та максимальну кількість осіб в групі;
- академічні, професійні можливості за результатами опанування програми;
- можливість надання подальшої підтримки чи супроводу;
- додаткові послуги (організація трансферу, забезпечення проживання і харчування, перелік можливих послуг для осіб з інвалідністю тощо);
- документ, що видається за результатами підвищення кваліфікації тощо [8].

Рекомендовано наступні напрями підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників [7]:

- розвиток професійних компетентностей (фахових методик, техноло-

гій тощо);

- психолого-фізіологічні особливості здобувачів освіти певного віку, основи андрагогіки;
- створення безпечного та інклюзивного освітнього середовища, особливості (специфіка) інклюзивного навчання, забезпечення додаткової підтримки в освітньому процесі дітей з особливими освітніми потребами;
- використання інформаційно-комунікативних та цифрових технологій в освітньому процесі, включаючи електронне навчання, інформаційну та кібернетичну безпеку;
- мовленнєва, цифрова, комунікаційна, інклюзивна, емоційно-етична компетентність;
- формування професійних компетентностей галузевого спрямування, опанування новітніми виробничими технологіями, ознайомлення із сучасним устаткуванням, обладнанням, технікою, станом і тенденціями розвитку галузі економіки, підприємства, організації та установи, вимогами до рівня кваліфікації працівників за відповідними професіями;
- розвиток управлінської компетентності (для керівників закладів освіти, науково-методичних установ та їх заступників).

На формування професійної компетентності викладачів ЗФПО, підвищення їхньої професійної майстерності позитивно впливають:

- мотивація професійної діяльності;
- співпраця викладачів в межах одного ЗФПО або різних;
- підготовка і вдосконалення навчально-методичних комплексів навчальних дисциплін;
- використання активних форм організації навчання, **принципів, технологій, методів та засобів інтегрованого навчання;**
- участь в онлайн вебінарах, семінарах, тренінгах на різних освітніх платформах (отримання сертифікатів, дипломів);
- участь у методичних об'єднаннях, нарадах, педрадах, школі педагогічної майстерності; всеукраїнських та міжнародних конференціях;
- проходження курсів підвищення кваліфікації викладачів, голів циклових комісій, методистів та ін.;
- складання портфоліо; створення особистих сайтів педагогів;
- написання тез, статей у різних виданнях тощо.

Велике значення у процесі підвищення кваліфікації педагогів ЗФПО має самоосвіта. Згідно із ст. 8 Закону України «Про освіту», інформальна освіта (самоосвіта) – це освіта, яка передбачає самоорганізоване здобуття особою певних компетентностей, зокрема під час повсякденної діяльності,

пов'язаної з професійною, громадською або іншою діяльністю, родиною чи дозвіллям [4].

Особливо важливі курси підвищення кваліфікації педагогів ЗФПО, які виконують три взаємопов'язані функції:

- *компенсаторну* – ліквідацію прогалин у базовій освіті;
- *адаптивну* – оперативна підготовка до змін в освітньому і суспільному житті;
- *розвивальну* – забезпечення загальнокультурного розвитку, збагачення науковими знаннями, задоволення багатогранних пізнавальних інтересів та духовних потреб особистості.

Обов'язковою складовою організації підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників є *планування*. План підвищення кваліфікації доцільно формувати на відповідний навчальний рік. Зазначені пропозиції можуть розглядатися і схвалюватися на засіданні циклової комісії та затверджуватися рішенням педагогічної ради ЗФПО.

Одним з основних складників професійного розвитку науково-педагогічних працівників є *стажування*. Відповідно до ст. 18 Закону України «Про освіту» стажування – це набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань [4]. Стажування науково-педагогічних працівників може здійснюватися в закладах освіти, установах, організаціях та на підприємствах, а також в закладі освіти за місцем роботи науково-педагогічного працівника. Керівником стажування у такому випадку рекомендовано призначати науково-педагогічного чи наукового працівника, який має науковий ступінь та/або вчене звання і не менше 10 років досвіду роботи на посадах науково-педагогічних чи наукових працівників.

Між закладом освіти, науково-педагогічний працівник якого проходить стажування, та суб'єктом підвищення кваліфікації укладається відповідний договір, що передбачає стажування одного чи декількох науково-педагогічних працівників.

Стажування здійснюється за індивідуальною програмою, що розробляється і затверджується ЗФПО та містить інформацію щодо обсягу (тривалості) програми, очікувані результати або будь-яку іншу інформацію, що стосується проходження стажування науково-педагогічним працівником.

Наприклад, викладачі ВСП ЛФКХІІІ НУХТ проходили стажування у ВСП Львівський фаховий коледж харчових технологій та бізнесу НУХТ, ВСП Львівський коледж «Інфокомунікації» Національного університету «Львівська політехніка», ВСП Технологічний коледж Національного університету «Львівська політехніка», на виробничих підприємствах та ін.

У ході дослідницько-експериментальної роботи на базі ВСП ЛФКХІП НУХТ проаналізовано участь викладачів на курсах підвищення кваліфікації, семінарах, вебінарах, тренінгах, школах педагогічної майстерності, засіданнях методичних об'єднань викладачів, конференціях; проведено бесіди з викладачами, тестування та анкетування тощо. Більшість респондентів беруть участь у багатьох семінарах, вебінарах, тренінгах, школах педагогічної майстерності, засіданнях методичних об'єднань викладачів, конференціях; проходять курси підвищення кваліфікації, стажування; використовують у своїй професійній діяльності різні форми організації навчання, інтегровані методи, інтерактивні технології; видають тези, статті, підручники тощо. Це все свідчить про високий рівень сформованості професійної компетентності викладачів, регулярне підвищення кваліфікації педагогів.

Висновок. Діяльність викладачів ЗФПО має високу соціальну значущість і посідає одне з центральних місць у державотворенні, формуванні психологічної культури особистості, національної свідомості та духовної культури українського суспільства. Викладачі повинні регулярно підвищувати свою кваліфікацію, адже, покликані підготувати до майбутньої професійної діяльності компетентних фахівців з відповідною системою професійних знань, вмінь, навичок, якостей.

Підсумовуючи, зазначимо, що проведене нами теоретичне осмислення не охоплює усіх підходів науково-педагогічних досліджень. Перспективою подальших досліджень є пошук нових шляхів підвищення кваліфікації педагогів ЗФПО.

Список використаних джерел

1. Буравльова К. М. Формування педагогічної майстерності викладача вищої школи. Духовність особистості, 2015. 4 (67). С. 5–10.
2. Закон України «Про вищу освіту».
3. Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність».
4. Закон України «Про освіту».
5. Закон України «Про професійний розвиток працівників».
6. Закон України «Про фахову передвищу освіту».
7. Методичні рекомендації для професійного розвитку науково-педагогічних працівників: затверджені наказом Міністерства освіти і науки України від 04 грудня 2020 року №1504. Де надруковано
8. Деякі питання підвищення кваліфікації педагогічних і науково-педагогічних працівників : Постанова КМУ від 21 серпня 2019 р. № 800. Де надруковано Із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ №1133 від 27.12.2019.

9. Вознюк О., Дубасенюк О. Перспективні напрямки підготовки майбутніх вчителів до інноваційної педагогічної діяльності. *Нові технології навчання: зб. наук. праць. ДНУ «Інститут модернізації змісту освіти»*. Київ, 2020. Вип. 94. С. 50–57.